

**ADUNAREA GENERALĂ
A SECȚIEI ȘTIINȚE UMANISTICE ȘI ARTE A AȘM
HOTARÎRE Nr.1**

21 ianuarie 2015

mun. Chișinău

Cu privire la rezultatele activității științifice, inovaționale, manageriale și financiare a instituțiilor din cadrul SȘUA

În conformitate cu prevederile art.78, alin. (2), lit. f) din „Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova”, Adunarea Generală a Secției Științe Umanistice și Arte (în continuare - SȘUA) a Academiei de Științe a Moldovei (în continuare - AȘM) a examinat rapoartele instituțiilor de cercetare (membrii instituționali și de profil) privind rezultatele activității științifice, inovaționale, manageriale și financiare în anul 2015, constatând următoarele:

În anul de referință, activitatea instituțiilor de cercetare (membrii instituționali și de profil) din cadrul Secției Științe Umanistice și Arte a Academiei de Științe a Moldovei s-a desfășurat conform Direcției Strategice prioritare 16.06 și 18.06 Patrimoniul național și dezvoltarea societății, aprobate prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.150 din 14.06.2013 „Cu privire la aprobarea Direcțiilor strategice ale activității din sfera științei și inovării pentru anii 2013-2020”, potrivit prevederilor „Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova”, deciziilor Asambleii și ale Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al AȘM.

Statutul juridic al SȘSU prevede responsabilitatea ei asupra nivelului de dezvoltare al științei și monitorizarea procesului de cercetare în domeniul coordonat. Dezideratele științelor din domeniul umanistic modern constau în orientarea și adaptarea lor la cerințele societății deschise, bazate pe cunoaștere.

Acțiunile principale de cercetare-dezvoltare în anul 2015 s-au constituit din efectuarea de cercetări fundamentale și aplicative, crearea unei culturi a calității prin elaborarea studiilor de interes public și național referitoare la valorificarea științifică, îmbogățirea cunoașterii și punerea în circuitul informațional a patrimoniului istoric, cultural, lingvistic, literar, artistic, etnografic și folcloric, promovarea studierii filosofiei, eforturile principale fiind concentrate pe următoarele direcții de activitate:

- Valorificarea științifică a istoriei Moldovei în contextul civilizației europene, a căilor de consolidare și dezvoltare a statului de drept din perspectiva integrării europene;

- Limba română sub aspect structural, funcțional și istoric; literatura română și folclorul din Moldova;

- Geneza, evoluția și valorificarea patrimoniului etno-cultural și artistic al Moldovei;

- Cercetarea culturii tradiționale, diversității biologice și paleontologice în scopul completării colecțiilor muzeale, teaurizării, conservării, valorificării științifice și promovării patrimoniului cultural și natural al țării.

- Cercetarea culturii tradiționale, colectarea, conservarea, valorificarea și promovarea patrimoniului cultural-istoric al Republicii Moldova.

- Valorificarea științifică și publică a patrimoniului muzeal.

În perspectiva direcțiilor trasate, instituțiile de cercetare din cadrul SȘUA au urmărit realizarea următoarelor obiective: creșterea calității sociale a științei prin identificarea de soluții generatoare de beneficii directe la nivelul societății; sporirea rolului disciplinelor de specialitate în crearea suportului științific întru soluționarea unor probleme de maximă importanță cu care se confruntă societatea contemporană; consolidarea în continuare a domeniului umanistic de cercetare-dezvoltare; fortificarea resurselor umane în domeniu prin formare continuă, prin și pentru cercetare, combinând pregătirea postuniversitară cu activitățile de cercetare-dezvoltare;

extinderea și aprofundarea legăturilor dintre sistemul de cercetare-dezvoltare și mediul universitar în vederea preluării și implementării rapide a rezultatelor obținute; promovarea dialogul permanent cu societatea, desfășurarea activităților de colaborare internațională în domeniul umanistic; valorificarea eficientă a finanțelor publice alocate sferei de cercetare-dezvoltare ș.a.

La realizarea obiectivelor expuse au participat 4 membri instituționali (Institutul de Istorie, Institutul de Filologie, Institutul Patrimoniului Cultural, Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” (Institut) și 7 membri de profil (Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din mun. Chișinău, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți, Universitatea Academiei de Științe a Moldovei) ai SȘUA. Aceste instituții au întrunit 308/44 (titulari/cumul intern) de cercetători științifici, inclusiv 54/6 (titulari/cumul intern) doctori habilitați și 137/25 (titulari/cumul intern) doctori în științe, 8 academicieni, 7 membri corespondenți ai AȘM, care, în perioada anului 2015, au efectuat investigații științifice în cadrul a 38 de proiecte, inclusiv 23 de proiecte instituționale, 7 proiecte independente pentru tineri cercetători, 4 proiecte bilaterale.

În anul 2015, instituțiile de cercetare din cadrul SȘUA au desfășurat o activitate de cercetare științifică de un nivel competitiv, compatibilă cu direcțiile aprobate de Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică. În rezultatul investigațiilor întreprinse, au fost aduse contribuții teoretice importante la dezvoltarea cunoașterii în domeniile prioritare ale științelor fundamentale și aplicative, la argumentarea științifică și dezvoltarea metodelor și instrumentelor pentru investigarea dinamicii domeniului umanistic al țării, la cercetarea și includerea în circuitul științific, informațional, public și turistic al patrimoniului cultural, istoric, lingvistic, literar, etnografic și artistic al țării. A fost valorificat științific și public tezaurul muzeal și patrimoniul cultural al țării.

Activitățile încadrate managementului strategic privind monitorizarea realizării proiectelor instituționale, a proiectelor internaționale de cercetare, managementul instituțiilor din sfera umanistă au aparținut Adunării și Biroului SȘUA, consiliului director și consiliilor științifice ale instituțiilor de cercetare din cadrul Secției.

Realizarea proiectelor de cercetare cu sprijin financiar din partea statului, precum și rezultatele obținute au fost evaluate conform criteriilor de calitate, originalitate, valoare aplicativă, contribuție la soluționarea obiectivelor propuse. În acest scop, administrația instituțiilor de cercetare a monitorizat și a verificat calitatea, corectitudinea, profunzimea și probitatea științifică a studiilor realizate pe parcursul anului. Evaluarea externă a calității procesului de cercetare în instituțiile SȘUA s-a desfășurat prin evaluarea instituțională de către Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare. În anul 2015 a fost acreditată instituție de cercetare - Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală obținând calificativul „foarte bine”.

Instituțiile de cercetare au înregistrat mai multe rezultate științifice importante. Autorii volumului *Arta cinematografică din Republica Moldova* - dr. hab. Ana-Maria Plămădeală, dr. Dumitru Olărescu și dr. Violeta Tipa – au fost distinși cu Premiul AȘM pentru realizări științifice valoroase ale savanților în anul 2014. Dr. Ion Ursu a fost distins cu Premiul AȘM pentru realizări științifice valoroase ale tinerilor savanți în anul 2014. Dr. Nina Corcinschi, dr. hab. Aliona Grati și dr. Olesea Gârlea, pentru lucrarea *Publicistica literară din Republica Moldova*-a fost acordat Premiul pentru publicistică în cadrul Salonului Internațional de Carte 2015. Ludmila Șimanschi a fost nominalizată în cadrul Concursului Național *Teza de doctorat de excelență a anului 2014* de gradul III ș.a. Dr. Ivan Duminica a fost distins cu Premiul municipal pentru Tineret în domeniul Științei (etnologie). Editura Arc, dr. hab. Tudor Stavilă, I. Constantin Ciobanu pentru lucrarea *Patrimoniul cultural al Republicii Moldova* au devenit laureați ai Premiului „Ștefan Ciobanu” al Ministerului Culturii. Pentru realizări remarcabile în domeniul științei, dr. hab. Ana-Maria Plămădeală, dr. Violeta Tipa, dr. Ludmila Toma au devenit laureați ai Premiului Național pentru anul 2015.

Printre realizările majore ale anului 2015 pot fi menționate lucrările *Pacea de la București: din istoria diplomatică a încheierii tratatului de pace ruso-turc de la 16 (28) mai 1812* (autori: dr. Ion Jarcuțchi, conf. dr. Vlad Mischevca), *Sistemul de învățământ din Bucovina în perioada stăpânirii austriece (1774-1918)* (autor: Constantin Ungureanu), *Elena Văcărescu, Poeta „neliniștii divine”* (autor: Mihai Cimpoi), *Dicționar explicativ pentru elevi* (autori: Bahnaru V., Păcuraru-Purice V.), *Памятники культуры Крии Молдовы (с каталогом)* (autori: Valentin Dergaciov, Olga Larina), *Dimitrie Cantemir-muzicianul - în contextul culturii universale* (autor: Victor Ghilaș), *Ritualurile calendaristice ale găgăuzilor: studiu etnolingvistic = Gagauzların kalendar adetleri: etnolingvistika araştırması* (autor: Evdochia Soroceanu), *Enciclopedia Moldovei* (Volumul I) ș.a.

O componentă esențială a activității instituțiilor academice în anul 2015 a constituit-o colaborarea cu autoritățile publice centrale și locale. La solicitarea Președinției Republicii Moldova, Guvernului țării, a ministerelor de ramură, Primăriei mun. Chișinău, consiliilor locale din teritoriu au fost expertizate mai multe proiecte de legi, au fost înaintate propuneri privind planul de activitate al Consiliului Suprem de Securitate al Guvernului, au fost întocmite avize solicitate de către Ministerul Culturii ș.a. Reprezentanții SȘUA au activat în comisiile specializate ale Ministerului Culturii, Biroului Relații Interetnice ș.a.

Rezultatele înregistrate de membrii instituționali și cei de profil ai SȘUA în anul 2015 includ:

Institutul de Istorie

Au fost identificate și cartografiate așezările tătaro-mongole în spațiul Moldovei din sec. XIII-XIV și arătat impactul stăpânirii lor; demonstrat că în evul mediu specificul corelației dintre sistemele agricole din Țara Moldovei și evoluția vieții agrare s-a produs sub influența factorilor politico-economici; în baza unor surse documentare inedite au fost realizate investigații în urma cărora a fost elucidat că după 1711 o bună parte din biblioteca lui D. Cantemir a ajuns în Rusia, ceea ce deschide noi perspective de cercetări ale bazei teoretice și sursologice a formației intelectuale ale lui D. Cantemir, a devenirii sale ca om de știință, precum și pentru identificarea de noi unități și ediții în vederea reconstituirii bibliotecii marelui învățat român în baza colecțiilor din Rusia; s-a constatat că D. Cantemir a obținut în martie 1722 permisiunea de a edita la Moscova *Hronicul vechimei romano-moldo-vlahilor* în limba română; depistate și pregătite pentru tipar peste 500 de documente din perioada 1806-1812 referitoare la situația socio-economică și politică internă a Țării Moldovei și relațiile populației autohtone cu administrația militară rusă, cuprinzând procesele politice și culturale care aveau loc în lumea românească și vecinătatea imediată din imperiul Rusiei și cel Habsburgic în perioada 1848-1878. Fondarea Universității ruse din Odessa (1865), a celei maghiare din Cluj (1867) și a celei germane din Cernăuți (1875) reprezintă o reacție imediată la fondarea universităților românești din Iași (1860) și București (1864) în vederea anihilării influențelor lor culturale în mediul populației românești aflate sub stăpânire străină.

A fost sondată sustenabilitatea, analizat și elucidat gradul de cercetare a temelor individuale, elaborate și aprobate concepția și structura studiilor monografice și a culegerilor de studii și materiale privind următoarele subiecte: Franța și Rusia la Conferința de Pace de la Paris din 1856 și problema Basarabiei; Politica externă a Germaniei în sud-estul european în perioada cancelarului Otto von Bismarck și chestiunea Basarabiei la Congresul de Pace de la Berlin din 1878; Chestiunea Basarabiei la Conferința de Pace de la Paris din 1919 – 1920 și Tratatul Basarabiei din 28 octombrie 1920; Relațiile româno-italiene și problema Basarabiei între 1918-1941; Problema Basarabiei în cadrul relațiilor româno-americane în anii 1918-1941 și factorul sovietic; Chestiunea Basarabiei în contextul relațiilor URSS cu România, SUA și Marea Britanie în anii celui de-al II-lea Război Mondial și la Conferința de Pace de la Paris din 1947 (abordare istoriografică); Problema Basarabiei în cadrul sistemului de relații internaționale din perioada 1918-1940, în abordarea istoriografiei sovietice și ruse contemporane; sensibilizarea comunității științifice și inocularea necesității de a revigora tradițiile filosofiei prin

tatonarea posibilităților pe care le oferă societatea bazată pe cunoaștere pentru înțelegerea problemelor fundamentale ale lumii contemporane;reliefarea modelelor culturale ale societății românești prin valorificarea tradițiilor filosofice, de la Cantemir la Blaga și Noica;desemnarea confluențelor artisticului din perspectiva psihofiziologică a lui M.Nordau, C.Dobrogeanu Gherea, G. Ibrăileanu, A.Morel etc. pentru elucidarea altui nivel al interferențelor estetico-sociale și ideatico-artistice particulare societății contemporane;explorarea modificărilor, specifice societății bazate pe cunoaștere, survenite în structura întrupării și discursului articulat, pentru a evidenția relația dintre corporalitate și limbaj;definirea tangențelor dintre norme, principii și valori și determinarea influenței lor asupra relațiilor social umane în societatea bazată pe cunoaștere;reliefarea reperelor cardinale ale reprezentationalismului în filosofia contemporană și a posibilităților depășirii acestuia prin abordarea fenomenologică aconceptului de imagine;actualizarea interpretărilor identității și ideii naționale formulate în perioada interbelică și corelarea lor la realitățile contemporane; elaborat o serie de evidențe documentare despre basarabeni încorporați în armata rusă din perioada Primului Război Mondial.Au fost identificate noi documente referitoare la elita Basarabiei din sec. al XIX –lea – începutul sec. al XX-lea; valorificate memoriile lui C. Tomescu, au fost puse în circuit științific noi izvoare importante, documente și amintirile personalităților de vază care au activat în Basarabia; studiat regimul sovietic în RASSMși RSSM în anii 1924-1956.

În cadrul Acordului Bilateral cu CNR Italia, care are drept obiectiv general schimbul de experiență și de management în domeniul cercetării precum și stabilirea tematicilor de interes comun în problema modernizării proceselor din spațiul mediteranean și ale Europei de Est (studierea cazurilor Italiei și al Republicii Moldova) a fost atinsă problematica proceselor de modernizare în spațiul celor 2 arii de cercetare, probleme de istorie economică, demografie istorică, problematica frontierelor din punct de vedere geo-politic, economic, sanitar, instituțional și cultural, probleme de cercetare multidisciplinară. O atenție sporită a fost acordată dezvoltării capacităților de mobilitate a membrilor echipelor și s-a participat, în cadrul unui proiect internațional (wel-nes) la Programul european ORIZONT 2020.

Pe parcursul anului 2015 cercetătorii Institutului au publicat un număr total de 382 publicații științifice, 8 monografii publicate în țarăși 1 peste hotarele ei, 10culegeri de studii și documente (9/1), 20 manuale și lucrări didactice (19/1), 13 capitole în monografii (1/12), 1 articol in revistă ISI, 31 articole științifice publicate în diverse reviste de peste hotare, 120 contribuții științifice în monografii și culegeri (33/91), 99 articole științifice în reviste naționale de categoria B, C și altele, 49 recenzii și prezentări de carte (6/43), 26 teze, articole de popularizare a științei, (6/20) ș.a.

Institutul de Filologie

A fost: elaborată versiunea electronică a unui dicționar explicativ de uz general, precum Corpusul de texte electronice de limba română; completate posibilitățile privind aplicațiile din domeniul procesării limbajului natural, cum ar fi: dezambiguizarea de sens, învățare automată, traducere automată; clarificate problemele privind motivația semnului glotic, reprezentat printr-un semnificant monolexical și polilexical și problemele teoretice legate de fenomenul motivației lingvistice în onomastică; excerptat și sistematizat materialul faptic dialectal care ilustrează motivația semnului glotic; a fost elaborată Introducerea la Micul dicționar etimologic al limbii române;s-a constatat că, aplicat la contextul Basarabiei (1812-1918), conceptul ideologie diglosică își extinde sensul, întrucât include atât acțiunile asupra limbii române (limitarea sferelor de funcționare până la substituția lingvistică cu limba rusă, distrugerea normei literare, dialectizarea limbii române, normalizarea lingvistică), cât și conștiința lingvistică (competența lingvistică a locutorilor, fidelitatea lingvistică, prejudecățile și comportamentul lingvistic); înaintată ideea literaturii șaizeciste ca paradigmă literară antitotalitară, avându-se în considerare o est-etică specifică cu urmări decisive pentru evoluția de mai departe a literaturii române din partea stângă a Prutului; definită teoria dialogică a textului literar ca sistem teoretic cu o structură integrală de concepte fundamentale; aplicat un principiu nou de sistematizare a terminologiei literare în ansambluri triadice de termeni/noțiuni

generale/concepte individuale, un model original de structură literară constituită din microstructuri pluristratificate și un model ontologic de ființă duală, cu o structură bipolară fondat în filozofia dialogului. Relevanța acestor rezultate este incontestabilă în știința actuală a literaturii, iar impactul publicării și diseminării acestora va fi semnificativ atât la nivelul cercetării fundamentale, cât și în planul aplicativ, al domeniilor educaționale și de culturalizare, de predare - învățare a patrimoniului național și universal literar în toate tipurile de instituții; precizate compartimentele tematice și a problematicii alcătuirii și consultării bibliografiei la fiecare subiect individual, în sintetizarea investigațiilor în domeniul metodologiei și bibliografiei proiectului, iar cele aplicative – în documentarea materialelor etnofolclorice din Arhivele de Folclor ale Republicii Moldova înregistrate în anul 1945-1947 privind proza populară, teatrul folcloric, balada, cântecul epic, lirica populară, obiceiurile de familie, ghicitorile etc; stabilită structura și elaborată concepția portalului de resurse lingvistice pentru limba română; elaborat primul dicționar care demonstrează că textele scriitorilor autohtoni pot servi drept mostre de ilustrare practică a celor mai moderne concepte literare și instrumente operaționale.

Cercetările întreprinse pe parcursul anului 2015 au fost valorificate editorial în 489 de lucrări, dintre ele 15 monografii și culegeri tematice, 2 dicționare, 1 lucrare didactică, 1 culegere internațională, 1 culegere a rezumatelor conferinței, 302 articole științifice în reviste naționale, 74 articole științifice în reviste internaționale, 113 articole de popularizare a științei.

Institutul Patrimoniului Cultural

S-a finalizat raportul pentru tinerii cercetători (2014–2015): Cercetarea necropolei creștine de la Lozova din perioada constituirii statului medieval moldovenesc (director de proiect dr. Ion Ursu). Totodată, a fost finalizat și proiectul internațional (2014–2015): Salvagardarea patrimoniului imaterial al romilor din Republica Moldova, amenințat de volatilizarea colecțiilor individuale inexplorate (director de proiect dr. Ion Duminica).

Au fost: efectuate sondaje și săpături preventive și de salvare organizate în comun cu ANA, UPS „I. Creangă”, IICM din Sankt Petersburg, Polonia etc. în obiectivele arheologice din epoca paleoliticului (Brânzeni, Rașcov 8, Tețcani X, Trinca II); din epoca eneoliticului (Petreni/Drochia); tumuli din epoca eneolitică – epoca fierului (Filipeni/Leova, Crihana Veche/Cahul, Cimișlia, Hlinaja/Slobozia, Ciumai/Taraclia); perioada antică târzie (Dumitrești/Florești, Giurgiulești/Cahul, or. Chișinău, Mălcăuți/Soroca) și din evul mediu (Lozova/ Strășeni, Alcedar/Șoldănești, Orheiul Vechi/ (Butuceni, Orhei), cetatea de la Soroca; stabilit stadiul actual al cercetării în problematica realităților și convergențelor culturale în spațiul est-carpatic din paleolitic până la sfârșitul evului mediu; realizată o serie de cercetări cu valoarea teoretică fundamentală referitoare la raporturile culturale ale spațiului pruto-nistean cu teritoriile limitrofe și mai îndepărtate; s-a contribuit la fundamentarea științifică a politicilor de stat în domeniul patrimoniului arheologic; completate bazele de date referitoare la convergențele culturale din spațiul pruto-nistean în context european; întocmite diferite repertorii și cataloage arheologice ale elementelor și datelor relevante referitoare la tematică; realizate hărți și pregătit materialul ilustrativ respectiv ș.a.

În cadrul proiectului pentru tinerii cercetători au fost: identificate și studiate atât din punct de vedere arheologic cât și antropologic 29 de complexe funerare; recuperate mai multe piese de podoabă și de port reprezentate de cercei, nasturi, aplici, mărgelile din argint, bronz, sticlă sau ceramică.

Au fost: analizate și menționate imaginea adăposturilor în mentalitatea tradițională; expuse unele idei despre așezămintele și comunitățile monahale basarabene în Muntele Athos (sec. al XIX-lea); puse în circuitul științific manuscrisele, găsite în arhivele din Muntele Athos; stabilită aria de cercetare a satelor din diverse zone ale Republicii Moldova, a fost elaborat planul de cercetare a terenului și alcătuit instrumentarul de investigare; definite abordări metodologice privind cercetarea identităților teritoriale. S-au constatat unele date despre țigani și tătari din Țara Moldovei; identificată politica Statului Român față de minoritățile etnice din Basarabia Interbelică; constatate principalele aspecte ale sovietizării vieții cotidiene în RSS Moldovenească

cu specificarea relațiilor interetnice; stabilite principalele perioade ale procesului de transformare a RSS Moldovenești în Republica Moldova ca un stat suveran și independent; stabilită metodologia teoriilor referitoare la schimbările sociale, la factorii ce influențează aceste schimbări.

În parteneriat cu Arhiva Națională a RM a fost realizat proiectul internațional „Salvgardarea patrimoniului imaterial al romilor din RM, amenințat de volatilizarea colecțiilor individuale inexplorate” și coordonat de BritishLibrary, în cadrul programului Endangered Archive Programme / Arcadia Charitable Fund. În cadrul proiectului au fost colectate, selectate, digitizate peste 2900 de imagini foto cu un volum total de 39,5 GB, care au fost clasificate în 36 de colecții personalizate ale reprezentanților comunității romilor (romi ciurari, romi ciori, romi lăutari, romi curteni, romi lăieși, romi cătunari, romi basarabeni). Materialul digitizat va servi drept sursă de informare pentru eliminarea multiplelor „lacune etnoculturale” din cadrul investigațiilor romologice din spațiul științific est-european.

Au fost studiate artele audiovizuale și vizuale din Republica Moldova într-un amplu context socio-cultural și inițiată elaborarea, în premieră, în istoriografia națională, a studiilor complexe privind evoluția istorică și artistică a artelor; determinate tendințele europene în evoluția arhitecturii și artei plastice moderne și contemporane din Moldova comparativ cu perioadele distincte ale evoluției și a constituirii fenomenului epocii contemporane; reflectate cunoștințe noi în domeniul muzicii tradiționale, sacre și culte, prin aprofundarea cercetărilor în domeniul artei interpretative, al artei cinematografice prin sfera esteticului filmului de artă, și relevanța dramaturgiei în studierea artelor scenice a colectivelor teatrale din Republica Moldova.

În anul de referință, rezultatele cercetărilor au fost materializate în următoarele publicații: 8 monografii, 3 manuale, 1 dicționar, 2 culegeri, inclusiv rezumatele comunicărilor conferinței internaționale a IPC. Au fost publicate cele trei reviste ale institutului: Revista Arheologică, Revista de Etnologie și Culturologie (nr. 17-18), Revista ARTA, seria Arte vizuale și arte audiovizuale. În reviste din străinătate au fost publicate 31 de articole, 10 capitole în monografii, în reviste naționale categoria B – 111 articole, Categoria C – 17 articole, 20 de articole în alte reviste naționale, 26 de materiale ale conferințelor naționale și 180 internaționale. Au fost publicate 39 de articole în culegeri naționale, 39 în culegeri internaționale, total 487 de publicații științifice.

Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” (Institut)

A fost: elaborat volumul I al „Enciclopediei Moldovei”; actualizate registrele de termeni ale „Enciclopediei Moldovei”; elaborate și redactate articole enciclopedice (cca 8 000) pentru vol. II-III ale „Enciclopediei Moldovei”; elaborate articole enciclopedice (cca 5 000) pentru vol. IV-V ale „Enciclopediei Moldovei”; selectate peste 4 300 de unități ilustrative din arhive instituționale și private; elaborată concepția și structura tematică a Catalogului de colecție „Presa basarabească în colecții de patrimoniu”; inventariate materialele referitoare la viața culturală din Basarabia; elaborate și plasate pe pagina-web a Bibliotecii (Institut) 4 buletine biobibliografice tematice; elaborate patru lucrări biobibliografice; cercetate circa 10 000 de dosare la subiect în Arhiva Organizațiilor Social-Politice din Republica Moldova, Arhiva Națională a Republicii Moldova și Arhiva Științifică Centrală a AȘM; selectate și analizate 1 300 de documente și elaborat un registru de documente rus-român; elaborat un registru de terminologie politico-militară românească din perspectiva cercetărilor enciclopedice (circa 1 000 de termeni); Sistematizat materialul științific din aria lexico-semantică a terminologiei politico-militare românești; creată o bază de date pentru stocarea informației digitalizate, stabilirea criteriilor de descriere a obiectelor digitalizate; digitalizate materialele din arhiva AȘM – cca 100 000 pag; prelucrat materialul digitalizat din format (pdf) în format (.doc) – 10 000 pag; stocat materialul digitalizat în baza de date; digitalizat fondul de carte veche – cca 20 cărți; stabilit și procurat echipamentul – în proces; aplicat proiectul pentru apelul: H2020-REFLECTIVE-SOCIETY-2015 programul H2020; depus proiectul (*Legacy of armed conflict across Europe: warandpeace on reflective societies*).

Producția editorială însumează 17 monografii, 4 articole în reviste naționale de categoria B și 11 de categoria C, 5 articole în culegeri naționale etc.

Muzeul Național de Istorie a Moldovei

Au fost: identificate și recuperate noi bunuri culturale pentru dezvoltarea colecțiilor muzeale de patrimoniu; stabilit cadrul tematic și cronologic al unor colecții muzeale de patrimoniu: afișe, ceasuri, numismatică; a fost identificată politica de teroare a autorităților sovietice în RSSM în primul an de ocupație (1940-1941): arestări și deportări; stabilit rolul relației muzeului cu publicul, rolul educației de muzeu, începând cu secolul al XIX-lea și până în contemporaneitate; adusă o contribuție serioasă la dimensiunile reale ale relației muzeului din Republica Moldova cu publicul vizitator, la rolul și utilitatea instituției muzeale în societatea contemporană; pe baza unor investigații socio-psihologice ale publicului a fost identificat locul muzeului în conștiința vizitatorilor; a fost determinat dreptul și privilegiul de a intra în muzeul contemporan și trasate perspectivele de evoluție a relației muzeului cu publicul.

Rezultatele cercetărilor din cadrul proiectului instituțional au fost valorificate prin diverse forme științifice și publice în țară și peste hotare: 105 de publicații, dintre care: 2 monografii, 2 lucrări didactice, 19 articole în reviste naționale (categoria B) și 2 în alte reviste naționale, 13 articole în culegeri naționale, 25 rezumate naționale, 3 articole în reviste din străinătate, 13 în culegeri din străinătate, 23 rezumate în publicații din străinătate, 2 articole Internet. Muzeul și în anul acesta a reușit să pregătească și să publice 2 numere ale revistei muzeului – *Tyrageția*, reabilitată în anul 2013 ca revista științifică, plasată ca și până acum la categoria B.

Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală

A fost: elaborat și depus la Biroul UNESCO din Paris dosarul de candidat transfrontalier „Tehnici tradiționale de realizare a scoarței în România și Republica Moldova”; fundamentate științific tehnicile de realizare a scoarței în România și Republica Moldova: evaluat atât specificul scoarțelor moldovenești, muntenești și oltenești cât și similitudinile acestora, locul tradiției românești în contextul celorlalte tradiții culturale ale țesutului ornamental; pentru prima oară în istoria recentă a fost întreprinsă reconsiderarea fenomenologiei domeniului în aria culturală românească; elucidată ponderea acestor tehnici în practicile comunităților rurale purtătoare de patrimoniu; estimate publicațiile apărute la temă în raport cu tradiția culturală și au fost proiectate cercetările de viitor în domeniu care au caracter recuperator și reconsiderator; stimulate realizarea unor lucrări de mare valoare artistică și istorică în contextul valorificării fondului autohton de tehnici și de motive ornamentale și demonstrarea acestora la expoziții și la festivaluri, pentru a le promova; apreciate cele mai valoroase cămăși cu altiță și a meșterilor executori, pentru a stimula procesul de creație în acest domeniu și a-l orienta atât spre recuperarea celor mai reprezentative mijloace artistice tradiționale cât și spre adaptarea acestora la spiritul contemporanității; stimulat interesul publicului pentru tradiția autentică și bogăția originală a cămășii cu altiță; promovarea valorilor acestei piese de port în colaborările internaționale, pentru a fi recunoscută în context mondial; organizată Prima expoziție de port popular românesc în istoria de 126 de ani ai MNEIN și în istoria muzeografiei din Basarabia și Republica Moldova.

În anul de referință au văzut lumina tiparului 74 de publicații științifice, inclusiv 11 peste hotare. În numărul lor se includ 2 monografii, 4 culegeri de articole și un ghidaj muzeal. Au fost editate 3 volume ale revistei științifice de profil: Buletin științific. Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie în două fascicule: (1) Etnografie și Muzeologie și (2) Științele Naturii și Muzeologie. Fiecărui cercetător îi revin câte 3 publicații științifice.

Universitatea Academiei de Științe a Moldovei

A fost: prezentată o viziune clară privind specificul vorbirii dialectale din localitățile anchetate, obținute în baza răspunsurilor la întrebările chestionarului privind aspectul fonetic al

graiurilor moldovenești; evidențiate diferențierile care persistă între generații; semnalată persistența tradițiilor autohtone în procesul de consolidare a statului Republica Moldova, tradițiile și obiceiurile populare fiind păstrate și promovate, informatorii semnalând totodată preluarea de către tineri a unor tradiții și obiceiuri ce nu aparțin spațiului românesc.

Rezultatele științifice se conțin în 4 publicații, dintre care 1 suport de curs, 1 articol în revistă națională categoria C, 1 raport la conferință cu participare internațională și 1 raport la conferință internațională.

Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

A fost: extins proiectul și diseminată experiența de cercetare și valorificare a memoriei colective prin elaborarea colecției de documente de istorie orală (vol. I, tom. 2), materiale-suport pentru programele de studii de nivel universitar, crearea bazelor de date la nivelul centrelor de instruire, resurse web. Participarea la evenimentele științifice din domeniu a susținut schimbul de experiență cu cercetătorii de peste hotare și din alte centre de studiu din Republica Moldova; relevante unele mecanisme esențiale ale reflectării istoriei non-evenimentiale în limbă, deoarece pentru ilustrarea specificului lingvistic al unui idiom este esențial să se studieze formele de reprezentare lingvistică a dimensiunilor fundamentale ale cotidianului, iar aspectul nemijlocit uman face parte din acesta prin locul și rolul de referință pe care îl are în cunoașterea și interpretarea lumii; promovată limba și cultura română la nivel european și internațional prin accesul la un corpus de structuri expresive ale limbii române a vorbitorilor și cunoscătorilor de rusă, franceză; propusă nouă posibilitate de dialog intercultural, ca beneficiar al produsului lexicografic; posibilă constituirea unor mifologeme din mentalul comunităților română, rusă și franceză, care, pe lângă valoarea lor lingvistică, sunt de real interes pentru multe discipline umaniste, oferind, astfel, elemente factologice pentru realizarea cercetărilor cu caracter interdisciplinar.

Rezultatele cercetărilor din 2015 au fost expuse în 18 publicații, inclusiv o colecție de documente; capitole în monografiile și culegeri – 10, articole în reviste recenzate internaționale/naționale - 4, în culegeri naționale - 2.

Universitatea de Stat din Moldova

A fost: realizat studiul psihosociologic al reprezentărilor sociale, stabilindu-se că RS (Reprezentări Sociale) le revine statutul unor forme de cunoaștere *sui generis*. Ele exprimă „meta-sisteme suprapuse sistemelor de cunoștințe omenești menite să ofere grile de lectură a realității”. Purtând însemnele unei modalități eficiente de racordare a persoanelor și colectivităților la contextul social, RS se manifestă ca „un mecanism prin care se construiesc teorii despre oameni și evenimente”, „un efort îndreptat spre decodificarea și administrarea relațiilor cu lumea din jur”, „un ecran între presiunea socialului și sistemul personalității”; constatat că se modifică modalitățile românești de reprezentare a lumii, ceea ce implică modificări structurale, de perspectivă narativă, precum și modificări de limbaj; constatat că romanul răspunde extrem de dinamic solicitărilor realității, revine romanul de factură socială, în poezie se modifică reprezentările și ipostazele eului poetic; observată tendința de readucere în poezie a trăirii autentice, provocată de relația cu realul imediat; reprezentarea eului poetic se face prin raportare la trecutul biografic și la universul rustic devenit un garant al autenticității; poezii insinuează în poeziile lor sentimente profunde, trăiri ale unui eu marcat de tragismul existențial; în poezia tânără eul histrionic disimulează nepăsarea, jucând spectacolul angajării superficiale în existențial; concluzionat faptul că *Literatura din Basarabia și receptarea ei prin traduceri în alte limbi* s-a procedat la exersare, ca ulterior, stăpânind instrumentul traducerii, să se recurgă la cercetare efectelor de receptare a literaturii prin traduceri; constat că strategiile editoriale practicate în Republica Moldova după 1990 contribuie, parțial, la o schimbare în ceea ce privește reprezentarea imaginii/statutului scriitorului: artistul apare ca un coautor al editorului în proiecte solicitate de piață; stabilit că în toată regiunea începând cu sec. XII a. Chr, evoluează comunitățile sedentare de agricultori și crescători de animale. stabilite cinci orizonturi culturale

cronologice ce sau perindat în sudul regiunii Nistrului Mijlociu: „*Orizontul cu ceramică incizată*” sec XII-XI a. Chr., *Cultura Cozia-Saharna* sec. X-IX a.Chr, Aspectul arheologic *Basarabi-Șoldănești* sec. VIII a. Chr., *Cultura traco-getică* sec. VII/V a. Chr., *Civilizația getică* sec. IV-III a. Chr- apogeul dezvoltării comunităților din această zonă și a întregului spațiu Pruto-Nistrean; demonstrată prezența concentrării în regiunile cu pășuni și bazine cu apă a stabilimentelor fortificate și civile care începând cu sec. X a. Chr., se dezvoltă în ascensiune prin mărirea așezărilor atât fortificate cât și nefortificate, ca în sec. IV-III a. Chr., în zona Saharna numărul lor atinge 15 situri întărite și 42 stabilimente civile; atestată formarea în această vreme a unor centre administrative și politice de mari proporții. descoperit la Stolniceni-Hâncești prezența unui centru religios fortificat din sec. IV-III a. Chr.; investigațiile de la siturile din perioada romană și în special la Sobari-Soroca vin să certifice prezența unei paleobazilici studiate anterior, materialele recuperate prezintă existența unei așezări sec. III-IV î. e.n amplasată în jurul paleobazilici care prezenta centru religios din acest spațiu și deservea întreaga regiune din cursul Nistrului; pregătit pentru editare volumul II al manuscrisului Arhimandritului Andronic Popovici „Istoria Sfintelor mănăstiri Neamț și Secu”, vol. II; demonstrat rolul directiv al Universității de Stat din Moldova în procesul evoluției școlii superioare și a instituțiilor de cercetare din RSSM; demonstrată clar ponderea majoră a specialiștilor formați la USM, care, ulterior, activează în școala superioară sau în instituțiile de cercetare științifică de la Academia de Științe a Moldovei; examinată problema privind locul și rolul USM în mișcarea de renaștere și eliberare națională a demonstrat ponderea înaltă a colaboratorilor USM în acest proces; investigată problema evoluției valorilor universitare (facultăți, catedre, centre și laboratoare de cercetare științifică), reușindu-se prezentare dinamică a acestora, indicându-se motivele și cauzele modificărilor; investigate organele eligibile, administrației și subdiviziunilor universitare; constatat că publicațiile cu caracter religios, în special cărțile destinate cultului ortodox, aveau diverse particularități: unele erau *originale*, altele *reproduceri* sau *traduceri*; întocmită o listă de tipărituri, apărute în diferite tipografii din Chișinău în perioada 1815 – 1918, și anume: 11 lucrări publicate în anii 1815-1820 în *Tipografia Exarhicească*; 30 de cărți publicate în anii 1823-1876 în *Tipografia Duhovnicească*; 6 publicații apărute în perioada 1860 – 1866 în *Tipografia Casei Arhieresti*; 26 de ediții apărute în anii 1907-1918 în *Tipografia Eparhială*; cercetat trecutul totalitar care are implicații fundamentale în devenirea societăților aflate în proces de democratizare și integrare europeană; constituită baza de date digitale tematice la Universitatea de Stat din Moldova, promovarea paginilor web la nivel de comunități locale dedicate temei victimelor regimului stalinist.

Lucrări științifice publicate în anul 2015 - total 61, inclusiv: monografii - 8; articole în alte reviste editate în străinătate - 10; articole din reviste naționale, categoria B – 7; articole din reviste naționale, categoria C - 3; articole în culegeri internaționale – 5; articole în culegeri naționale – 35; teze ale comunicărilor la congrese, conferințe, simpozioane, în culegeri (internaționale) – 16; teze ale comunicărilor la congrese, conferințe, simpozioane, în culegeri (naționale) – 18.

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din mun. Chișinău

A fost: analizată funcționarea limbii române în prima jumătate a secolului al XIX-lea în Basarabia; au identificat schimbările demografice din Basarabia, în baza izvoarelor de arhivă; stabilite cauzele mortalității populației; examinată activitatea elitei politice din Țara Moldovei; identificat impactul conflictelor elitare asupra situației politice externe a Țării Moldovei; au analizat istoriografia problemei elitei intelectuale din Basarabia; stabilite trăsăturile elitei intelectuale, precum: promovarea unei culturi selecte, în baza unei educații riguroase; evidențiate aportul lui Mihai Viteazul la întărirea bisericii ortodoxe din Țara Moldovei; analizată politica imperială rusă în domeniul administrației din Basarabia; identificate particularitățile aplicării politicii imperiale în domeniul administrației locale în Basarabia; identificate realizările, problemele și dificultățile în predarea-învățarea și evaluarea patrimoniului cultural în sistemul învățământului gimnazial; examinată problema cunoașterii de către elevii din învățământul

gimnazial a obiectelor patrimoniului cultural național și local, a contribuției unor personalități artistice în evoluția societății contemporane; argumentată importanța studierii în învățământul preuniversitar și universitar a patrimoniului național și universal și a fost motivată necesitatea includerii cursului „Istoria culturii naționale și universale” în grila disciplinelor de studii la facultățile pedagogice pentru formarea viitoarelor cadre didactice ce cunosc și apreciază valorile culturale naționale și universale; organizată seminare instructiv-metodice, privind necesitatea ocrotirii patrimoniului, pentru directorii adjuncți în probleme de educație, conducătorii de ateliere artistice și de arte plastice, studenții Facultății de Istorie și Geografie a UPS „Ion Creangă”.

Rezultatele investigațiilor au fost valorificate prin editarea a 18 de lucrări științifice, inclusiv: culegeri tematice 1, articole în reviste recenzate internaționale/naționale 1/3, articole în culegeri peste hotare 1; articole în culegeri naționale 10, teze ale comunicărilor 2, 2 reviste editate; diseminarea rezultatelor: 48 cursuri universitare la Ciclul I, II; Cursuri de instruire continuă ș.a.

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

A fost: identificate 956 lucrări noi, dintre care 486 de lucrări semnate de 44 de compozitori din fondul închis al Comisiei de achiziționare a Ministerului Culturii, 106 de lucrări semnate de 13 de compozitori din biblioteca Sălii cu Orgă, 364 de lucrări semnate de 42 de compozitori, din arhiva Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor; fost completate listele creațiilor muzicale (956 unități), fișiere ale lucrărilor muzicale (106 unități); registrul creațiilor compozitorilor din Republica Moldova a fost completat cu 500 de partituri noi; prelucrate materialele arhivei de folclor a AMTAP; separate circa 1230 de fișiere; a început completarea fișierului Registrului digital al Arhivei AMTAP, verificarea și reformatarea fișierelor 161–400 (în total circa 500 de melodii, înregistrate în anii 1969–1970).

Rezultatele obținute au fost sintetizate și publicate în: 1 monografie, 2 lucrări didactice, 2 suporturi de curs, 2 culegeri de articole științifice, 17 articole în reviste categoria C, 8 articole în reviste internaționale, 12 articole în culegeri naționale, 28 teze ale comunicărilor, 36 publicații on-line.

Examinând rapoartele de activitate științifică, inovațională, managerială și financiară în anul 2015 ale Institutului de Istorie (dr. hab. G. Cojocaru), Institutul de Filologie (dr. hab. V. Bahnaru), Institutul Patrimoniului Cultural (dr. hab. V. Ghilaș), Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan” (Institut) (dr. C. Manolache), Muzeul Național de Istorie a Moldovei (dr. hab. E. Ploșnița), Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală (dr. V. Buzilă), Universitatea Academiei de Științe a Moldovei (dr. S. Spînu), Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți (dr. L. Pădureac), Universitatea de Stat din Moldova (dr. hab. I. Niculiță), Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din mun. Chișinău (dr. hab. I. Racu), Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (dr. D. Bunea), Adunarea Secției Științe Umaniste și Arte

HOTĂRĂȘTE:

1. A aproba rapoartele directorilor instituțiilor de cercetare - membri instituționali și membri de profil ai Secției Științe Umaniste și Arte a Academiei de Științe a Moldovei, ale reprezentanților conducerii universităților din cadrul Secției privind rezultatele activității științifice, inovaționale și manageriale în anul 2015.

2. A considera drept obiective principale ale activității instituțiilor de cercetare în anul 2016 și în perioada următoare intensificarea și eficientizarea eforturilor comunității științifice în vederea realizării proiectelor instituționale conform Programelor strategice de cercetare pentru anii 2015-2018 cu orientare pe direcțiile strategice definite la nivel național prin „Strategia de dezvoltare a cercetării-inovării 2020”.

3. A propune Biroului Secției Științe Umanistice și Arte:

- 3.1 Să continue monitorizarea activităților științifice din structurile Secției (institute, centre, departamente, secții, sectoare, laboratoare) în scopul controlului calității actului de cercetare, identificării performanțelor și implementării rezultatelor în practică.
- 3.2 Să aplice criteriile de evaluare științifică, urmând grila indicatorilor de performanță stabiliți de Academia de Științe a Moldovei.
- 3.3 Să susțină în continuare demersurile privind creșterea vizibilității și recunoașterea pe plan național și internațional a comunității științifice și a performanțelor înregistrate prin publicații științifice, prin mediatizarea rezultatelor în mass media și prin alte mijloace disponibile (pagini Web, site-uri academice).
- 3.4 Să orienteze personalul administrativ din instituțiile de cercetare ale Secției către sporirea calității, perfecționarea conținutului și a modelului de organizare a activității resursei umane (prin studii doctorale, postdoctorale, stagii de specializare, schimb de experiență și informații ș.a.).
- 3.5 Să contribuie la creșterea capacităților manageriale ale personalului administrativ din instituțiile de cercetare din cadrul Secției, urmând să elaboreze procedurile de promovare a unui management modern.
- 3.6 Să continue monitorizarea activității financiare a instituțiilor de cercetare, având în câmpul atenției utilizarea eficientă și rațională a surselor bugetare alocate.

4. A recomanda instituțiilor din sfera științei și inovării (membri instituționali și de profil ai Secției Științe Umanistice și Arte) să asigure:

- 4.1. Orientarea cercetărilor spre un impact mai accentuat asupra soluționării problemelor țării prin dezvoltarea și aprofundarea studiilor cu poziționarea cercetării finalizate prin efecte în mediul științific, cultural și social.
- 4.2. Aprofundarea colaborării și cooperării științifice cu instituțiile de învățământ superior din țară și cu instituțiile de profil din străinătate prin acorduri, contracte de parteneriat, afiliere la organizații cu profil academic și/sau societăți științifice internaționale, schimb de personal academic etc.
- 4.3. Obținerea unor rezultate științifice de vârf, competitive la nivel național și internațional, având ca scop creșterea vizibilității internaționale și transferul rezultatelor în societate.
- 4.4. Intensificarea eforturilor de identificare a unor surse alternative de finanțare a procesului științific și a infrastructurii de cercetare.
- 4.5. Perfecționarea metodelor și tehnicilor de cercetare, asociată organic cu efortul teoretic și metodologic de factură interdisciplinară.
- 4.6. Crearea oportunităților pentru creșterea profesională a cercetătorilor în domenii colaterale, prin organizarea activităților de formare și perfecționare privind managementul cercetării avansate, respectarea eticii științifice, drepturilor de autor, sporirea competențelor manageriale și îmbunătățirea capacităților de publicare științifică.
- 4.7. Promovarea activității editoriale prin ridicarea calității materialelor publicate în ediții cu impact.
- 4.8. Sporirea antrenării cercetătorilor în colectivele de autori și recenzenti ale specialiștilor din afara țării.
- 4.9. Participarea la concursurile lansate de Guvernul Republicii Moldova pentru editarea monografiilor din cadrul Ministerului Culturii, Ministerului Educației ș.a.
- 4.10. Asigurarea disciplinei privind prezența la serviciu.
- 4.11. Sporirea mijloacelor financiare alocate pentru activitatea editorială.

4.12. Economiiile din articolele salariu, regie și alte surse extra bugetare să fie canalizate pentru deplasările de cercetare în teren (expediții arheologice, etnografice, folclorice) și de participare la foruri științifice, de documentare.

4.13. Obținerea asistenței financiare alocate de România pentru finalizarea reparației capitale a sediului Institutului Patrimoniului Cultural de pe str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, nr. 35.

4.14. Sporirea cooperării cu fondurile internaționale în vederea obținerii asistenței financiare și logistice pentru activitatea științifică.

Președinte al Adunării SȘUA,
Academician-coordonator

dr. hab. Victor Țvircun

Secretar științific al SȘUA

dr. Natalia Procop